

Beslutningsforslag nr. B 127. Fremsat den 30. januar 1987 af Ole Henriksen (SF), Carsten Andersen (SF), Tommy Dinesen (SF), Lilli Gyldenkilde (SF) og Ebba Strange (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

om oprettelse af virksomhedsråd i alle offentligt ejede virksomheder

Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag om oprettelse af virksomhedsråd på alle virksomheder, institutioner og forvaltninger (herefter benævnt virksomheder) inden for stat, amter og kommuner efter følgende retningslinjer:

1. På alle virksomheder med mere end 10 ansatte vælges et virksomhedsråd. Er der 10 ansatte eller derunder, udgør disse i fællesskab virksomhedsrådet.

Er der inden for en virksomhed flere arbejdssteder med selvstændig ledelsesfunktion, oprettes der for hvert af disse arbejdssteder et virksomhedsråd.

2. Oprettes der inden for en virksomhed flere virksomhedsråd, oprettes der tillige et hovedvirksomhedsråd, der er fælles for hele virksomheden.

3. Virksomhedsrådets opgave er at lede virksomheden og have ansvaret for virksomhedens økonomi, budgetter, teknologiske fornyelse, planlægning og drift, idet ansvaret for visse institutioner som f.eks. skoler, daginstitutioner, døgninstitutioner m.v. dog skal udøves i samarbejde med de pågældende brugere.

4. Valg til såvel virksomhedsråd som hovedvirksomhedsråd finder sted ved skriftlig afstemning blandt samtlige ansatte. Valgperioden er 2 år, og genvalg kan finde sted. Der

vælges særskilt det samme antal suppleanter, som der vælges rådsmedlemmer.

For at opnå valgbarhed skal man have mindst et års anciennitet i virksomheden.

5. Den af en parlamentarisk forsamling eller af virksomhedsrådet ansatte leder af virksomheden deltager i virksomhedsrådets møder uden at være medlem af dette.

6. Antallet af et valgt virksomhedsråd kan ikke overstige 14 eller være mindre end 6.

Efter nyvalg konstituerer rådet sig selv med formand, næstformand og sekretær.

Rådet fastsætter selv sin forretningsorden. Ved afstemninger skal almindeligt flertal dog være gældende.

7. Der nedsættes et centralråd for statslige virksomheder og et centralråd for amts- og kommunale virksomheder. Rådet sammensættes med en tredjedel repræsentation af henholdsvis virksomhedsrådene, de faglige og de folkevalgte forsamlinger.

Centralrådenes opgaver er at virke vejledende og rådgivende for virksomhedsrådene, at fortolke love og cirkulærer m.v., at registrere alle virksomhedsråd, at forestå uddannelses- og informationsvirksomhed, kurser og konferencer samt at komme med indstillinger til de folkevalgte forsamlinger.

Til varetagelse af de daglige opgaver oprettes et sekretariat for hvert af de to centralråd.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

De senere års debat om virksomhedsdemokrati har stort set været koncentreret om den private sektor. Specielt har den drejet sig om forskellige modeller for, hvordan lønmodtagerne under en eller anden form kunne få del i virksomhedernes afkast.

I nogle tilfælde har der været forslag fremme om individuelle løsninger baseret på udbetaling af overskudsandele eller aktieudstedelser til den enkelte medarbejder, i andre tilfælde har der været forslag om én eller flere solidariske fonde opbygget på baggrund af lønsummens størrelse eller på værditilvæksten i virksomhederne.

Debatten har med andre ord drejet sig om, hvordan og i hvilken grad man kunne sprede den private ejendomsret. Derimod har debatten om virksomhedsdemokratiets »anden halvdel« – ledelsesretten og medarbejderindflydelsen – været utrolig lavt prioriteret. Det skyldes først og fremmest, at de borgerlige partier og arbejdsgiverorganisationerne mener, at ledelsesretten suverænt skal udøves af arbejdsgiveren og kun kan antastes, såfremt den enkelte lønmodtager har tilkøbt sig andele i en virksomhed eller fået disse andele overdraget via overskudsdeling.

Det siger sig selv, at det vil være minimalt, hvor stor en indflydelse den enkelte lønmodtager kan opnå ad denne vej – et enkelt pip på en general-forsamling og slet ingen indflydelse på den daglige ledelsesret.

I den offentlige sektor har man ingen ejendomsretlige problemer, som står i vejen for en demokratiseringsproces. Her burde det være muligt at åbne op for at give de ansatte den maksimale grad af indflydelse på ledelsesretten.

Næsten alle partier har ved forskellige lejligheder givet udtryk for en vilje til at få løst dette problem, men hidtil er det blevet ved tilkendegivelserne.

I regeringens program for modernisering af den offentlige sektor står der således:

»Det er regeringens principielle opfattelse, at der skal gennemføres en decentralisering af ansvar og kompetence. Arbejdet bliver mere effektivt og tilgodeser brugerens behov bedre, hvis beslutningerne træffes så som muligt ved det personale, der har den direkte kontakt med borgere og virksomheder. For de ansatte vil det give større råderum og flere udfordringer. De centrale myndigheder i stat og kommuner skal indskrænke sig til at fastsætte generelle rammer for de udførende institutioners og myndigheders virke.«

I det socialdemokratiske forslag om overskudsdeling står der om den offentlige sektor:

»Reel medbestemmelse på arbejdspladsen for ansatte i staten, amter og kommuner skal sikres gennem ændringer af eksisterende regelsæt om samarbejde (SU).«

Tilsvarende står der i Det Radikale Venstres forslag om overskudsdeling:

»Reglerne om samarbejdsudvalgene må revideres. De må have mulighed for at træffe væsentlige afgørelser. Samarbejdsaftalens ord om, »at alle medarbejdere engageres i det daglige samarbejde« må realiseres.«

I Socialistisk Folkepartis forslag om indførelse af virksomhedsdemokrati og samfundsstyring af kapitalen står der:

»I de offentlige og koncessionerede virksomheder har virksomhedsrådet den daglige ledelse inden for de af de folkevalgte organer (f.eks. Folketing, amtsråd og kommunalbestyrelse) fastlagte rammer.«

Som det fremgår af disse citater, er der fra alle sider udtrykt positiv vilje til at indlede en demokratiseringsproces. Så sent som den 19. juni 1986 blev det udtrykt i en fællesberetning fra politisk-økonomisk udvalg, hvor Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti og Det Radikale Venstre i en række principper bl.a. skrev, at en reform skulle »føre til en reel medbestemmelse for de ansatte på den enkelte virksomhed. Ud over den indflydelse som følger af medejendomsret, skal reglerne for

medbestemmelse styrkes såvel i den private som i den offentlige sektor.«

Nærværende beslutningsforslag tager sigte på at konkretisere de mange positive hensigtserklæringer. Forslaget skal ses som en afløsning af det lovforslag om oprettelse af virksomhedsråd og indførelse af medarbejderdemokrati i statens virksomheder og institutioner, som Socialistisk Folkeparti fremsatte den 29. november 1984, se Folketingstidene 1984-85, forhandlingerne sp. 4521 og tillæg A sp. 1739.

Lovforslaget var et forsøg på at få slået hul på problemet, idet det måske var mest hensigtsmæssigt i første omgang at koncentrere sig om en løsning på det statslige område, hvor regering og Folketing jo har den direkte rolle som arbejdsgiver.

I erkendelse af, at det vil være mere hensigtsmæssigt at tage hele den offentlige sektor under ét, har forslagsstillerne ment, at en folketingsbeslutning på området vil give regeringen mulighed for, at undersøge omfanget af de eksisterende samarbejdsudvalgsaftaler, der er gældende inden for den offentlige sektor, og optage forhandlinger med de berørte parter om en egentlig lovgivning.

Bemærkninger til de enkelte punkter

Ad 1

Betegnelsen »virksomhedsråd« anvendes, fordi betegnelsen »samarbejdsudvalg« ofte bærer præg af, at det er to parter med modstridende interesser, der forhandler med hinanden. Det betyder selvfølgelig ikke, at der ikke kan opstå modstående interesser i et virksomhedsråd, men de må da løses på samme måde, som man gør det i enhver ledelse med ligestillede parter.

Da det i forslaget er forudsat, at virksomhedsrådet på den enkelte virksomhed også skal behandle teknologispørgsmål, må de eksisterende rammeaftaler, der er indgået herom, opsiges samtidig med opsigelsen af SU-aftalerne. Det betyder selvfølgelig ikke, at man ikke på den enkelte virksomhed kan aftale mere præcise rammer om teknologispørgsmålene eller nedsætte udvalg, der behandler dette spørgsmål.

Foruden den ledelsesret, som udøves af et virksomhedsråd, er det en væsentlig opgave at styrke de ansattes interesse for virksomhedens drift samt at sikre den videst mulige delegation af ansvar til den enkelte medarbejder eller gruppe af medarbejdere.

Virksomhedsrådet skal i udøvelsen af sine funktioner respektere gældende lov og administrative

bestemmelser samt aftaler i henhold til tjenstemandslovgivningen og kollektive overenskomster.

I de nuværende SU-aftaler er den nedre grænse for at kunne oprette et samarbejdsudvalg sat til 25. Denne grænse sænkes nu til 10 ansatte.

Ad 2

På de virksomheder, hvor der oprettes et hovedvirksomhedsråd, skal dette råd beskæftige sig med de spørgsmål, der er fælles for hele virksomheden, medens de enkelte virksomhedsråd, der er i virksomheden, behandler lokale spørgsmål.

Ad 3

Virksomhedsrådet er det øverste ledelsesorgan og kan i den forbindelse nærmest sammenlignes med en A/S bestyrelse.

Bortset fra de tilfælde, hvor en parlamentarisk forsamling vælger en direktør, er det virksomhedsrådets opgave at ansætte den øverste direktion, som herefter udøver den almindelige daglige ledelsesfunktion efter de retningslinier, som virksomhedsrådet har fastlagt. Virksomhedsrådet er ansvarlig over for den parlamentariske forsamling, der har det politiske ansvar for den pågældende virksomhed.

Det skal samtidig understreges, at forslaget ikke har til hensigt at indskrænke den eksisterende brugerindflydelse på offentlige virksomheder, men at forslagsstillerne tværtimod ønsker brugerindflydelse på f.eks. skoler, daginstitutioner, døgninstitutioner m.v. udvidet. I disse tilfælde skal ansvaret for virksomhedens drift m.v. ske i samarbejde med de pågældende brugere.

Ad 4

Det forudsættes, at valg til et virksomhedsråd sker ud fra demokratiske principper uden indblanding udefra. Valgperioden er sat til 2 år, idet det dog vil være mest hensigtsmæssigt, at valgreglerne udformes således, at den ene halvdel af medlemmer er på valg i lige år og den anden halvdel i ulige år. Endvidere må valgreglerne sikre, at alle væsentlige grupper af ansatte så vidt muligt bliver repræsenteret i virksomhedsrådet.

Sekretariatsfunktioner og anden form for ekspertbistand kan i fornødent omfang knyttes til rådet.

Alle møder i rådet bør afholdes i arbejdstiden uden løntab, og der kan ikke udbetales honorar eller lignende for deltagelse i rådets møder. Nødvendige omkostninger dækkes af virksomheden. Der henvises i øvrigt til forslagets tekst.

Ad 5

Det er naturligt, at den øverste ansatte chef er tilknyttet virksomhedsrådet. I øvrigt kan virksomhedsrådet tilkalde andre ansatte inden for virksomheden til deltagelse i møderne.

Ad 6

Antallet af medlemmer i virksomhedsrådet må afhænge af den enkelte virksomheds størrelse. Det kan måske være nødvendigt i de helt store virksomheder som f.eks. DSB og P & T at udvide antallet af medlemmer ud over de 14.

Det er væsentligt, at de enkelte virksomhedsråd selv udformer sin forretningsorden således, at rådets arbejdsgang passer til virksomhedens størrelse og funktion, men det kunne forekomme hensigtsmæssigt, at der blev udarbejdet retningslinier herom af de nedsatte centralråd.

Ad 7

Centralråd findes i dag i den eksisterende SU-aftale for staten. Som noget nyt foreslås det, at der foruden repræsentanter fra de folkevalgte forsamlinger og organisationerne også bliver en tilsvarende repræsentation fra de eksisterende virksomhedsråd. Antallet af medlemmer bør ikke overstige 30.

Ved valg af repræsentanterne fra virksomhedsrådene kan der højst være én repræsentant fra en enkeltvirksomhed, f.eks. kun en fra DSB og kun en fra P & T osv.

Der må udarbejdes valgeregler der sikrer, at virksomhedsrådenes repræsentanter vælges demokratisk. Valgperioden er også her to år.

De faglige organisationer udpeger i fællesskab deres repræsentation.

Udgifter til rådets drift afholdes af de respektive bevilgende myndigheder.